

Рубікон його життя

22 серпня 1978 року газета «Літературна Україна» помістила уривки із поеми Володимира Каліки «Рубікон» зі вступним словом відомого поета і публіциста **Віталія Коротича**. Він, зокрема, тоді писав:

«Мені здається, що справжню радість поет переживає тоді, коли бачить навколо рясний сад яскравих поетичних суцвіть. Тим-то поспішаю сказати про щиру й відверту радість, яка прийшла до мене після ознайомлення з поемою «Рубікон». Володимир Каліка вмів думати і вмів писати.

Журналіст, він у постійному життєвому вирі сьогодення, але – і в зустрічах, і розмовах з людьми, які надто добре пам'ятають чорне минуле західноукраїнських земель. Поема В. Каліки вимагала, крім усього іншого, ще й запасу знань, відваги, неабиякої поетичної техніки, а насамперед – переконаності, духовної близькості до героя твору – полум'яного поета Олександра Гаврилюка. Беручись за тему дуже складну, молодий поет вирішує її своєрідно і цікаво. Головним пафосом поеми є її спрямованість в сучасність: це гостро антифашистський твір, твір актуальний – бо актуальною є боротьба проти фашистів усіх сортів... Де б не палали книги – в Азії чи в Латинській Америці, де б не зводили голову палії найстрашніших воєн, нищівний погляд і вбивчі слова свої автор адресує їм крізь чітко засвоєний історичний досвід українського народу, крізь трагічні долі понівечених війною країн...».

Подаємо три вірші із цієї поеми.

Сучасникові про себе

Гаврилюк я.

Син весни і Прип'яті.

В карі ночі і в русяві дні

не заснуть думки мої неприп'яті,

як човни на сивій бистрині.

Так уже наспівано судьбою:

світ любити,

мов червону ластівку.

Як хотів я стрітися з тобою,

чесний мій,

грядущий мій сучаснику,

друже мій,

товаришу травневий,

жителю будущої доби!

Як розкажеш людям і деревам,

як ненавидів я?

Як любив?

Як мої плугатарські долоні

наскрізь протинав планетний біль,

як пісень моїх рядків червоні
вирушали з кривдою на бій?
Гаврилюк я.
Брат вогню і примули,
що бунтарським покликом цвіли:
вороги за це в Березу кинули,
знищити ж зі світу не могли.
Я – поет.
І я не знаю знищення,
не згинався духом у Березі я.
Боротьба моя –
моя поезія,
що веде планету до очищення.
Любистковим усміхом дитини,
мужністю
люди
був щаслив:
не шукав у битві середини –
гнівом серця світ старий палив.
Йшли зі мною вірні побратими
в пролетарсько-горнівському ряду.
З ними, мій сучаснику,
із ними
захищав я
праду
молоду.
Як рубав – то кремінь,
не опоку,
і ставав на стежці –
тільки злу
Я корінням серця вріс в епоху,
наче деревина в скалу.
Визрівав, де зріли наймужніші
в час рішучих звершень та подій.
Сотні книг гірких картузьких віршів
двигаю на спині молодій.
Березняцький дротяний кийопис
мій читач і критик мій збагне:
в центрі поліцейської Європи
був я неприборканим вогнем.
В барикадний вир іти не гаявся,
і коли кривавилась душа,
не вагався,
як вага вагається, –
без вагань на битву вирушав.
І коли зневіри жовта повінь
підмивала сонячний поріг,
не хитався,

*як на хвилях човен, –
плив на гук червоної зорі.
Лжа і страх очей моїх не виїли.
Нищачи компромісів мости,
я зі Львова до самого Києва
будував гостинець спільноти.
Ніс у грудях,
наче прапор,
певність
в єдність духу, пісні і землі.
Я згоряв.
І воскресав, як фенікс,
і щезали болі та жалі.
Не зігнула пліч моїх анафема:
в чорнім світі я червоно жив.
Дуже скромна в мене біографія,
ти її – своєю допиши*

Клятва Олександра Гаврилюка

*Уже повіяло війною
над барикадами сумлінь.
Уже над Тудором і мною
навис вінцем шрапнельний німб.
Вже простяга холодний стронцій
вуста до сонної щоки.
Уже купаються у сонці
із ластівками літаки.
Уже старі австрійські Альпи
мордує темінь крижана,
уже сліпий
фашистський скальпель
живу планету розтина
на день і ніч.
На кров і нафту,
на сміх і плач.
На «жий» і «вмри».
Уже Шопенову сонату
ведуть коричневі вітри
у скит готичної Голгофи
під знахабніло-люте «хайль!».
Уже сумуючий Прокоф'єв
в залізо зодяга рояль,
щоб той у полум'ї тонув,
не гас у крові та воді.*

*Уже коричневі вожді
живуть по вовчому закону.
Вже їх закон бере під ніж
усе, чому цвісти й родити:
вже розгубились ерудити
на перехрестях роздоріж.
Куди іти?
В яку з доріг
лягти живим янтарним шутром,
щоб по тобі безпечно й мудро
древлянським вепром час пробіг.
Той час,
що не супроти нас,
жене коричневі норд-вести,
а той, що пеленав і пестив,
і боронив нас від образ.
Той час,
що волею просяк,
як медом яблуко осіннє.
Як присягає май цвітінню,
так я часу тому присяг.
Бо чую серцем ратоборця,
що час оцей –
мій рідний брат:
до нього всі думки летять,
як ластівки до сходу сонця.
Летять потоки бистрих вод
туди, де хвилі Сяну сяють.
Травневий часе, ти –
мій вождь,
тобі одному присягаю
на хліб,
на слово,
на мету,
на вічну людяну турботу.
Усі розпуки розмету,
тобі ж не зраджу ні на йоту.
Стою незвергнуто на тім,
що переможе наша справа.
Хто раз поклявся у житті,
на відступ вже не має права.
І я поклявся раз.
І – все.
Тепер душа – як чисте золото,
і клятвомолництва болото
мене у себе не зассе.
Так.*

*Я – ізгой,
але – не гой,
не яничар,
не перебіжчик.
Хто зрадив клятві – той небіжчик,
такому правди не глаголь.
Її він в серці не носив,
не відчував за неї голод.
Сізіфний часе,
ти вже – сив,
а я ще молод,
зовсім молод.
Ще мій зелений шлях біжить,
як житнє літо за луною.
...Уже повіяло війною...
Багряний часе,
будь зі мною,
ще нам з тобою
жить та й жить!..*

Рубікон

*За дев'ятим безсонням – моє село,
моє барикадне,
баладне Полісся.
В нього я вріс,
як у хвилю востає весло,
як у небо бузкове
востає ранковий місяць.
Тож мушу світити і мушу рости,
мушу ридати і мушу радіти –

кувати коней і мостити мости
на многії дні і на многії літа,
на многії долі,
що житом зросли.
А що збутися має – збудеться.
Хто правдою мужен,
хто метою щаслив –
той у світі вже не заблудиться.
Світу, світу навколо – куди не кинь, –
Зеленого,
чорного,
ясного.
Хто вітчизні – як син,
той занеї не згин
піде і у битві не згасне.*

*Я у битві не згасну, бо знаю сам,
і кожен, хто вірить, знає:
згасає роса
і згасає сльоза.
та гроза боротьби не згасає.
Баладний мій друже, вороги-упирі
знущанню і кривді в догоду
на Збручі збудували кордон-поріг,
щоб затьмарював світло Сходу.
Та за що ж нам, товаришу, доля така,
що роз'ятрене серце ранить?
Що не може брата-подоляка
зобачити брат-галичанин?
Ти наївно гадаєш: зима мине,
і наївно міркуєш: поріг той щезне.
І пісенним,
підкутим зорею конем
поїдеш, як витязь, в життя чудесне.
Той поріг не розтане.
Даремні слова
проповідників та ворожбитів.*

*Всі найбільші людські,
всі найменші права
здобувалися в битві.
Тільки в битві.
Ти до битви готовий?
А де твої спис?
І де твої друзі,
де вони?
Розбуди «Марсельєзою» тих,
хто спить,
щоб були, як червоні демони.
Хай осідлюють,
хай осідлюють вороних!
Хай осідлюють!
Хай осідлюють карих!
Вір у них!
Вір у них!
Вір у них,
як весна у зернятко яре.
Ти прийшов, щоб життя оновити закон,
як оновлюють вічність весни.
Колочим удавом лежить рубікон,
ти вогнем його перекреслиш.
Нема рубікону.
Є тільки Збруч
із зарослими дротом схилами.
І святої калини палаючий куц,*

*і мета з розпростертими крилами,
і мати усміхнена біля воріт
гадає про многії літа...
У дорогу пора.
В солов'їний політ,
вже нам зорі
є д н а н н я
світять.*

*Василь ЧАБАН
Зенон ГОТРА*

«Москва сльозам не вірить!..»

У складних і суперечливих українсько-польських стосунках 1920–1940-х років є, на наш погляд, один важливий аспект, котрий не маємо права ігнорувати чи замовчувати, якщо ми народ шляхетний. У контексті історичного екскурсу слід зауважити, що штучно організований на Сході України у 1932–1933 роках жахливий Голодомор мав, окрім, так би мовити, фізичного виміру, ще й незмірно важкий наслідковий духовний спадок. Дуже виразно про це пише свідок тих подій, колишня студентка Харківського інституту професійно-педагогічної освіти Любов Жражевська, котру разом з іншими молодими людьми мобілізували доглядати позбираних звідусіль голодних дітей, яких звозили до товарних вагонів на станції{15}:

«У тому вагоні я вперше в житті близько побачила смерть. Діти вмирали по-різному. Бувало, сидить дитина, а тоді схилить голову, і кінець. Інші вмирали довго, з передсмертними судомами. Немовлята тихенько помирили одне за одним... Яюсь я принесла папір і кольорові олівці, роздала дітям, щоб писали і малювали, що хочуть. Іронія долі! Кілька дітей написали гасло: «Хай живе Сталін!», а навколо літер намалювали вінки з квітів».

Тож під цим кутом зору польська окупація Західної України, незважаючи на всі репресії і духовне поневолення українців, виявилася у певному сенсі (як це не парадоксально) навіть порятунком для них. Інакше хто знає, ким би тепер заселялася ця земля і якою мовою тут би розмовляли. Хоча і заплатили ми за це ціну Польщі занадто високу – споконвічними прадідівськими землями Лемківщини, Перемишльщини, Холмщини – малою батьківщиною Олександра Гаврилюка і його сина Михайла. Нині ж поляки є чи не найвірнішими союзниками України в її стремлінні до об'єднаної Європи. Польща вже у новітній час першою